

ևս զբարին եկեալ գործ- մեկուսի անկեալ զինն: Մէ աւելն արգելադրու- ր յայնչին ապ. այլ ի վերջ քաջացութեան բարուց պանծապուցի:

Վճռական խօսքերու հին հաւաքում մըն է այն որ Սեբեռտոսի անունը կը կրէ եւ կայ նաեւ հայերէն թարգմանութեամբ՝ որուն մասին ընդ- արձակօրէն խօսելու առիթն պիտի ունենանք ի մօտայ: Ասոր նշին իսկ սկիզբը կապ մը կը ցուցնէ Ագապեոսի վճռոց հետ, օրինակի համար սա խօսքը՝ «Աստուծոյ մարդն՝ արժանի Աստուծոյ է. Աստուծոյ արժանի այն է որ ինչ [որ] անարժան է Աստուծոյ՝ ոչ գործէ,» եւն. (Հմմտ. Ագապ. Գ. 1) Բնական է որ նմաններ գտնուին նաեւ այլուր:

Աւելի բաղձալի եր ի հարկէ գիտեալ թէ հայ ինքնագիր գրականութեան վրայ ազդեցու- թիւն ըրած է արգեօք Ագապեոսու: Գծաբանաբար որոշ եւ վճռական ապացոյց մը չկրցանք գտնել, թէ եւ բաւական գրաւածքներ՝ ուր աւելի յիշատա- կութիւն մը գտնել կը յուսաւորէր, յատկապէս այս նպատակով աչքէ անցնոցնք: Միւս կողմանէ գրուածքիս նիւթը՝ որ իշխող աղբյուրի մը պարտուց վրայ կը խօսի, քիչ անգամ առիթն կու տար հայ հեղինակի մը գործածելու լայն: այնչափ սերող է մեր գրականութեան մէջ զուտ մատուցած բանա- կան ծիւղը: Այսու հանգիսէ անոր նմանութիւններ ալ չեն պակսիր: Երբ ներս. Լամբրոնացի՝ կը գրէ վճիռս թէ «Երկրագործին սեպանքը՝ անկին միայն փնտսէ, իսկ թագաւորին՝ ամենայն աշխարհին», կը յիշեցնէ Ագապեոսի մէկ վճիռը (սեպ գլ. Ժ), ուք երկրագործին տեղ նախ նաւորքը, յետոյ քաղա- քացին կը բերուի համամատուցութեան: Միեւրթարայ Գոշի առակներուն վերջաբան-խրատներուն մէջ ալ նմանութիւններ կը տեսնենք: Այսպէս Հ.Ձ առա- կին խրատն է՝ «բարեկարգ կամի առնել առաւել զթագաւորս» ըստ պատշաճի վիճակէլ զինչանաւ եւ զստատւորս,» որ նիւթն է Ագապեոսի Լ վճիռն (սեպ նոյնը) Գոշի ծ.Գ կամ թիւննի եւ ձիթննի առակին խրատականն Ագապեոսի Լ Դ վճիռն՝ նաեւ բացատրութեան կողմանէ՝ նմանութիւն կը ցու- ցնեն: Թողովո՛ւ նաեւ ուրիշ նմաններ: Ընդհանուր կամ իրողին ուրիշ նմանութիւններ կրնանք ի հարկէ ուրիշ տեղեր ալ գտնել:

1 Մեր Մատ. Անագիր Թ. 174, Թշ. 198 ա եւ «Երաւ Արարգապեութեան Սքեռեալ», սեպ «Յագափ», էջ 492 եւ 1149:

2 Մատենադարանի նոր Անեռու. 1847, էջ 58: 3 Գոշ. Առակք, ապ. Անեռու. 1842, էջ 70:

4 Գոշ. առակ ծ.Գ, ամբ՝ էջ 15 «Բարոյս օրակն ապ թեպէս փառաւոր է, այլ երկրորդը նախ՝ որ հո- սանութիւն եմ (Հմմտ. Ագապ. Լ Գ), որում թիւննի է նշա- նակ: իսկ քահանայական առհճ թեպէս եւ աղքատ իցե՛ մեծատուն է հազեկորքն,» եւն. — Հմմտ. առակ Բ՝ ամբ էր Թ «Համարձակութեամբ խոնարհել փառաւ, զի բնա- օրեալն ընդ նոստ պատիւ ոչ թողու անարգել,» եւն. — առակ Դ՝ ամբ էջ 10 «Անեռն արեւելք ալն ունին անա- ղան յուսոյ բազում տեղանք իրեանց,» եւն. եւ նմաններ: 5 Հմմտ. օրինակի համար Ռ. խառնեմի սա խօսքը (ապ. Էմբ. 1871, Բ: իւլ. էջ 70) «Ասան զի զԱր. է չոր

Բայց ասանք մեր խնդրին համար աննշան են: Ընդհանրապէս մեզի անհնար եղաւ դռնիկ կո- շումբն եւ յիշատակութիւններ որոնք յատկապէս Ագապեոսի մեզի այժմ ծանօթ հայ բնագիրն ակն- արկեն: Թերեւս գտնուին այսպիսիներ, որ մեր աչքէն վերցնած ըլլան: Թերեւս նաեւ այս հայ բնագիրը աւելի ուշ ժամանակ ծագած՝ բուրգովն անհասկնալի եր հայ մասնագիտաց մեծ մասին: Այս կէտը՝ որ շատ կարեւոր է, որոշել չենք կրնար, եւ ոչ ալ նաեւ մերձաւորապէս նշանակել հայ թարգ- մանութեան յամանելը: Մտնաւանդ թէ կայ կամ կար կարելիք Դ՝ ալ որ շատ ուշ ժամանակի՝ անցեալ ժ.Ը. դարուն վերջերուն՝ կ'ուզէր վերագրել Ագա- պեոսի հայ թարգմանութիւն: Այս կը ստիպէ ցնդ անցնիլ յաւրոյր կէտին, այն է Ագապեոսի ուղ-բիւն, որուն մասին այժմ՝ թանկագին տեղեկութիւններ ստացանք:

(Ըրուն-Լիւի)

Հ. Թ. 8.

ՅՅԼԵՈՒՄ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆԷ

28. ՇԷՐՆԵՑ Գ. ԳԼԻՐԳ: — Վանայ Սազ: Հասարակոյ Վասպուրականի ժողովուրդական երգերի եմ: Մասն Բ: Քիչիխա 1899: Ցա. 4. Մարտիոսանց (Քիչի- չից. Կոթիւզ. Ընկ. Թ. 150): Էջ 8՝ 159: Գինն է 75 Կ.

29. Dr. L. von PATRUBANY — Sprachwissenschaftliche Abhandlungen. Band I 1899. Nr. 11—12.

— Band II 1900. Nr. 1, 2.

30. «ԹԱՍՐԻՍ՝ պատկերազարդ գրական եւ Թատերա- կան նամուկն. Գ. Ցարի թիւ 2 (Գիրք 2, 1899 Գինու. 2) Հրտ. Աղ. Թարխանեան: Տփլիս, տպ. Կ. Մարտ. 1899. Մ'ծ 8՝ էջ 155. Նկարներ՝ 7:

31. НАВКАЗСНІН БѢСѢННІКЪ. — Значеніи и значе- ніи староперсидскаго языка: У. Атаур. 1900 Թ. 1 (Ու- նուար) Թիֆլիս:

28. Յիւնից Գ. Գիւրգ, Վանայ Սազ, հա- տաճոյ Վասպուրականի ժողովուրդական երգերի եմ: Մասն Բ: Քիչիխա 1899: Ցա. 4. Մարտիոսանց (Քիչի- չից. Կոթիւզ. Ընկ. Թ. 150): Էջ 8՝ 159: Գինն է 75 Կ.

պատրաստութիւն առ վաճառք՝ եւ պղծագոյնալ առ լուսագոյնալ,» (Հմմտ. Ագապ. Կ.Ձ.) — Ընդհանուր առ Մա- նուէլ թիւննի մէջ (Նամակաթի, ապ. Անեռու. 1838, էջ 321) «Ողջ ընդ թագաւոր ոչոստե, երկնաւոր թագաւորին պահպանել զորութեամբ,» եւն. (Հմմտ. Ագապ. Ա.) — Գործոց Առաջինը խմբագիր անկիւնը (ապ. Անեռու. 1839, էջ 64) «Եւ զի զաւազում ի մարգրտեմ քան թէ բարեբա- րութիւնն՝ յոյժ մանաւանդ երկինք զգաւորացանէն,» եւն. (Հմմտ. Ագապ. Ե.Թ, սեպ նաեւ ԻԷ, ԻԵԻ.) — Այսպիսի ընդհանուր խօսքեր շատ կրնան գտնուիլ բայց նշանաւո- թիւն չունին: Ինչպէս եւ ոչ վրէ քաջապալութեանց նմա- նութիւններ: Վերջոյս մասին ահա քանի մ'օրինակ Եղիշ. Կաթոյց. պատմագրութիւնն (ապ. 1867) էջ 382 «Գե մի թերեւ ըստ մանկական բարոյցի զպատմական իմն ստացի կամ եւ զանկալեմ գրեմալ գործեցէ իր,» եւն. (Հմմտ. Ագապ. Թ.) — անգ՝ էջ 408 «Գրգռեին զպոյժու Կ,» (ապա- տամիւն, սեպ Ագապ. ԼԵ.) — անգ՝ 420 «Իր ի մեղայ թիւ վերեպեմ,» եւն. էջ 432 «Ասանքը ոմանք ի վեր ելակեալ,» սեպ Ագապ. Հ.Բ.) եւ ուրիշներ հոս եւ այլուր:

է արդեն եւ բանասերներն զնսհատուած: Հարկ չկայ կրիներէ ոչ այս կեալ եւ ոչ այն մեծ կարեւորութիւնն զոր ունին ժողովրդական այսպիսի նիւթերու հաւաքումները, մեծաւազ երբ ինչպէս ներկայ հաւաքման մէջ՝ իւրա՛ւ տարուած է ըստ կարելոյն ճշգիւ ներկայացընել անգլիան բարբառը:

Բայց ի հաւաքմանց սարիշ օգուաններէ՝ կ'ուշենանք առով մեծ առաջն լեզուաբանական ուսումնասիրութեանը, հայ լեզուի բարբառներու քննութեան համար այլ, քան հարկ բարբառներու ուսումնասիրութեան տեսակետով օգուալ քիչ մը կը նուազի անով որ՝ մեր արդի գրուած հայ առաւելու անբուականութեամբ միայն մերժաւարպետ կարելի է պատկերացընել ըսն հնչիւնները: Այս պարագան կը խառնալուծի հաւաքինը գրելով յառաջիւստին մէջ (էջ Բ) «Տաճնահայց գաւառաբարբառներում ոչ մի բարբառ այժման նուրբ եւ ճշուն չէ՝ որքան վառարարականացը: Դան բառեր՝ որոնց համար անհրաժեշտ կը նոր առաւել հնարել, եւ զա իր լինել մի գաւառին գործ. բայց որքան կարելի է՝ յարմարեցած ենք զարձակ ընդհանուր հայկական առաւելը: Նոյն փոփոխ հնչիւնն ունի նաեւ Էսաթարի եւ Մոկաց հայաբարբառն, թէեւ այս երկու գաւառաբարբառներում կը պակտն չին պարզաբարբառի աղապարմ եւ նորա անգրագրանութեանը: Եւ: Հաւաքինը Էսաթարի է գտնել կարելոյն չափ նշանակել հնչիւնները, այսպէս փոփոխել հնչիւնը՝ Էյ. (չպիւր, գլին եւն), արարական Է հնչման նման Է հնչիւնը «ա» (պոշմար, Ժա՛նն):»

Կիտար բաղաձայնիկ նաեւ որ յառուկ մասագրութիւն բլլար շնչաւն. վրան զի բարբառները յաճախ՝ մեր արդի գրուածը սովորականէն շատ աւարել եւ առողջ շնչաւուարութիւն ունին. եւ այս անկարելուր կէտ մը չէ: Բարբառագիտութեան տեսակետով բաղաձայն եր ըստ կարելոյն ճշշա նմանողութիւն «Զակերի լեզուին» ուսումնասիրութեան, որ իւր տեսակին մէջ կրնանք բռնել ամեն կողմանէ գաղութեան արժանի է:

Այս ըսածնիս պարտաւ որ չէ հաւաքին, որ ընդ հայկառանն ամեն գաղութեան արժանի է: Այլքան «նեղ պարագային մէջ, կաշկանդուած ամեն անկատա միջոցներով, կըցած է ճիւղացնել իւր հաւաքումն այս երկրորդ մասով: Առաջին մասը լլլոյ տեսած որ արդէ 1885ին՝նոյնպէս Հրա. լինելութեան ինքնազով: Այնուհետեւ հնչիւնակը հայերնիքն ի վան գառնալով՝ արդէլքներու բաղձած որ այս երկրորդ մասը լլլոյ հանելու: Բարեւ բարեւութիւն մին եւ 1896ին արկանելունն իւր ընտանիքով մաղադրութ ապառտանած Նոր-Բայաւզաւ քաղաքը, կըցած որ անկորուստ գտնել իւր հաւաքան նիւթերն: Եւ այսպէս լլլոյ եր տեսնելոյնը այժմ: Նիւթերու գաւառարութիւնը Հրա. «Ընկերութեան խմբագրական մասնագիտով մասնաւոր կարգաբարբառներն, եղած է:

Առաջին կեալ կը գրուեն «Վասպուրականի ժողովրդական երգեր» (էջ 1—76), սկսելով «մանկական խաղերն», յետոյ՝ սիրոյ եւ հայրանակաց երգեր, պանդխտի երգեր եւ նմաններ, թուով

71 կտոր՝ համառու եւ ընդարձակ: Չմոռանք եղելու որ արդեւ եղած աներկը մուրացած չէ մեկնել երգերու անհարկած աշխարհագրական անունները, այլեւայլ սովորութիւններն եւ նմաններն: Երգերու վերջին մասը կը բռնեն «Վեմակապարբ» (էջ 64 եւն) թուով իւր 29, եւ քանի մ'ուրիշ կտորներ (չառաւելու եւն), ուր գրուած են նաեւ բացառիկ ծանօթութիւններ յիշեալ «Վեմակապարբ», մասին: Չափական մասը կամ երգերու հաւաքումն ըստ այժմ կրնանք մեծ համարել:

«Հէքեմաքին» հաւաքման միւս մեծ արձակ բաժինը կը կազմէ (էջ 77—188): Այլ ընդարձակ զրոյցներ են՝ արձակ անգլիան լեզուաւ, որոնց միայն վերնագրները յիշելով շատանալու տիպաւու ենք: Հէքեմաքիններ են՝ Զան-Փալատ, Նաւն խառն, Մարգարիտ շար, Մասաֆէյա խառն, Օմեւ թաղաւար, Սալուս փաշէ, Կարճ եւ գէլ, ու Պոպուլն փետուր: — Հէքեմաքիններ կը կոչեն հաւաքում մը Առաձներու (էջ 134—52) տրուանիկական կարգաւ գաւառարան: Ինչպէս հաւաքինը կը նշանակէ՝ առանձնուր այս հաւաքումն համեմատաբար անկի քիչ եւ քան 1885ի հաւաքումը, սակայն հա եղածը հաւաքման եւ զիտարարար Էսաթարի եւ Մոկաց գաւառներու առանձններն, որ աներու հայց առանձններու միջ շատ արտաւ եւ աննիւթներ (էջ 153—56) եւ Անէնքներ ու Օրհնանքներ (էջ 157—163) կը փակեն ըսն հաւաքումը:

Ի վերջոյ գրուած է «Բառարան ժողովրդական բառերի» (էջ 164—189): Ի հարկէ ըսն հայերեն ժողովրդական բառերը համեմատութեամբ շատ չեն: Զատ բազմութիւն են պարսկերէն, արաբերէն եւ տաճկերէն բառերը, որոնք կը գտնուին հաւաքում կտորներու մէջ, յաճախ նաեւ տանք հայաձեւ կերպարանցով: Հ. 8.

29. Sprachw. Abhandlungen. — Թ. 11—12, 1—2, քանի մ'ամիս փոքր գաղար մ'առաւելին ետքը՝ Պր. Վ. Պառաւորանեան հմեւ հայագի ուսուցչապետը՝ իւր «Լեզուաբանական ուսումնասիրութիւնները կը շարունակէ հրատարակել, որոնց վերջին թուերն 11—12 եւ նոր տարուս առաջին երկու թուերն՝ քիչ ժամանակուան մէջ ընդունեցանք: Հայերենագէտ Պրոֆեսորը՝ տեսարկներու մէջէն թիւ ԺԱ—ԺԲը նուիրել է գրելով ամբողջապէս հայ. գաւառաբարբառներուն ուսումնասիրութեան: Իջ 241—288 միայն Մշչոյ գաւառաբարբառին վրայ կը զուգի եւ այն՝ միւնէ երես 255ը՝ Սասունցի Գուսթի պատմութիւնն է, որմէ ետքը՝ ուսումնասիրել առակներ (միւնէ 267) եւ երգեր (271): Իջ 271—288 Մարգարիտ մայրաքաղաքութիւնն է ըստ Լ. Մարեանցի («Մշչոյ գաւառին բարբառաբանութիւն»), Մշչոյ բարբառաբանութեան ետքը՝ կը գտնենք Զփոփի բարբառն ճայնալ գիտութիւնը՝ ըստ Ս. Թումանյի: Հ. Ամանեան գրչեն կը գտնենք հայերեն 9 բառերու տառաբանութիւնը (802—304): Ասոյց կը յարգէ Նոր-Նախիջևանի առանձններու հաւաքում մը՝ քաղաւան Կ. Պ. Պապուսեանէ: Գաւառաբանակոյ հայերեն բաժնին մէջ կը գտնենք երկու ժողովրդական երգեր, «Ամեն գիտց թէ որ նայինք, եւ «Վարդ

կ'ուզէ գիտնալու, հանգուցեալ Անան Աշխի գրէնէ, որոնց մէջ variations արեւն, քանի մը տարի յտառ լոյս տեսած է թերթիս մէջ (Հւնդիւ, 1895 էջ 278), Հայերէն-գերմաներէն բառացոյցակն ունի իբր 88 բառ (Թիւ 691—774) «Մանր լուրճաբուն» մէջ կը գտնուիր իբր 25 բառերու համեմատական ստուգաբանութիւնը: «Մասնախօսակառնի», մէջ ի մէջ այլցն էջ: Դաստիարակներէ՝ Բանաստեղծութիւններ» կը քննարկուի խնդիրը:

Յարաւոյ Ա. եւ Բ. տեսարներովը՝ «Լեզուաբանական ուսումնասիրութիւնը» իրենց երկրորդ տարին կը թեւակոխեն, պահելով միայն նոյն ուղղութիւնը: Նախնեաց ժառանգութեան նուիրուած երկու յօդուած կը գտնուիր այս երկու տեսարներու մէջ: Առաջինն է ուսումնասիրութիւն մը Փաստաւորութեան մը իւր Հայաց պատմութեան վրայ, որ կը շարափէ 1. Հրատարակութիւններն, 2. Թարգմանութիւններն, 3. Փաստաւորականութիւնը, 4. Պատմութեան բովանդակութիւնը, եւ 5. Գրութեան գործունէութիւնը (տես Բ.) քաղաւածք մըն է պատմիչի Հայաց պատմութեանը: Երկրորդն է քաղաւածք հրատարակութիւն մը Եղիկայ Եղի Եղիզ-գէմ աղանդաց գրքէն: Երկրորդն ալ շարունակելի կ'երեւան: Բաց տասի կը գտնուիր Միսիթար Գոշի ասակներէն, Ալաշէրեանի «Բիւրիս կամ Ձէյթուն», աշխատասիրութիւնէն քաղուած՝ Ձէյթունաց ասակներէն: Երրորդն «Նոր-Նախիջևանի ասածներու շարունակութիւնը», Գրանդիւրանիայ հայերէնին բաժինը (ճամնապետ Ա. Աշխի ձեռագրակն մընէ), հայերէն-գերմաներէն բառացոյցակն այս անգամ իբր 300 բառ (775—887 եւ 888—1082, էջ 10—11 եւ 27—30): «Մանր լուրճաբուն» մէջ կը շարունակուին բազմութիւն: հայերէն բառերու ուրիշ լեզուաց հետ լեզուաբանական համեմատութիւնները: Գլխաւորը՝ այս բոլոր հայերէն բնագիրներն եւ բառերը լատինական ստուգաբանութեամբ են ինչպէս միշտ: — Յաւալին այն է այս մասին մէջ, որ խորքանշուր հայերէնագետ իրեն համար առանձին ստուգաբանութիւն մը յօրինած է. ցանցաւ գեպը ալ չէ որ մէկուն ստուգաբանութիւնն մէկայնձէն այնչափ տարբերը՝ որչափ երկինք երկրէն հեռու է: Ընթերցողին համար այս մեծ գիտարութիւն մըն է, նոյն իսկ վարժ մէկն յաճան կը ստիպուի թանկագին վայրէկաններ վառնելու ստուգաբանած բառին նախնական գիտնալու համար: Պարզ, Պատարաբանական ստուգաբանութիւններն քիչ շատ գիրքին եւ բնութիւն է, ճիշդ լլլալով հայերէն ամէն տառի գիծաց մէկ լատինական տառ գործածել: Միայն չէրք գիտեր թէ ինչ պատճառաւ չնշով, կը ստուգարարէ, մինչ եւ ոչ մէկ լեզուին մէջ յ) կամ չ հնչումն ունի, այլ թ. ի. է, եւն: Է. Վ. ՄՈՒԹ.

29. «Թարգման աղանդաբարգ գրական եւ թատերական հանդէս Թարգմանը կանոնադրական կը սկսի լոյս տեսնել, որ ուրախութիւն երեւոյթ մըն է, նկատելով մանաւոր մեր մասնագիտական թերթերու շնորհ թիւը: Դարագիրն որչափ կը ներք՝ ճիս ու բազմակողմանի ընելու շնորհ կը տեսնուի հրատարակչին կողմէն: Բաց ի յօդուածներու

շարքէն երթալով կը շատան նաեւ երրորդական մեծ ու փոքր նշանաւոր «պիւսնեղու», թարգմանութիւններ, ու փոխադրութիւններ: Ներկայ գիրքը կը պարունակէ չորս այսպիսի կտորներ զաղոյնայի, գերմանացի եւ իտալացի թատերագիրներու: Բաց ի նկարներէ՝ որոնք նաեւ արտեւոր իրմանէ գահացոյցիչ համարուելու են, կայ նաեւ երաշտական յաւելում մը՝ Է. Ղ. Ալիշանի հանրածանոթ թերթուածը՝ Պլուզնի Աւարոյի», ներառնալուած Մ. Էմիւլանէն:

Բովանդակութիւնը, գոնէ նշանաւոր կտորները համառօտիս յիշելը կարեւոր կը համարուի, նաեւ պարզապէս անոր համար որ մեր ընթերցողաց թերեւս բաւական մասի մը դժուարաւ ճանաչելի է իսկականայն այսպիսի մասնագիտական կիսամտոյ թերթ մը, եւ շատերուն թերեւս անկարգ չէ գիտնալ նաեւ այսպիսի հրատարակութեան մը պարունակած գրութեանց պարզապէս խորագիրները: Սկիզբ կը գտնուի «Ճերմաներ» խորագրով կառակերպութիւն մը երեք արարողութեան մը (էջ 1—28), որուն հեղինակն է «Պոլ Էնթելէս», (les Tenailles, par Paul Hervieu) Այս կտորը թարգմանած, բայց նաեւ «բեմի յարմարեցուցած» է Սարգսեան. գործից անձանց անուններն ալ ըստ այսմ հայացուած են: — Վ. Փափաղեան փոքրիկ, բայց շատ սիրուն պատմուածք մը հանգանակած է թերթիս «Պայտառի հագին» խորագրով (էջ 29—32): Ժողովրդական զբոյց մըն է՝ արեւելեան գունով, հէքեամբ մը պայտառին՝ որ Յիսուսէն ինչպե՜ս եր երեք շուրհէ, այն թէ իւր աստ ածեռին, հին սուրբական եւ բնականայն մը վրան նառը չկրնայ անկէ ապառիչ առանց իւր հաւանութեան, որով կ'աղաղի՝ «հոգեւոր» հրեշտակէն ալ, գեւերէն ալ: Բայց հեղինակը՝ յանգընէն է լեզուընէ. զբոյցը պայտառին հոգեւոր կ'ըլլայ վերջապէս կինը՝ որ ածեռն ալ շուրհած էր, ծածն ալ, եւ սուրբայն այրած: — Ալ. Դաստարեան նախ թարգմանութեամբ կը ծանօթացնէ բնագրական ստուգանքները մէջ մէջ: Էրման Չուգրեման, գերմանացի նոր թատերագրի գործող վրայ, որուն հեղինակն է Գեորգ Բրանդէս (էջ 33—38), եւ ստոր կը կցէ թարգմանութիւն մը նոյն Չուգրեմանի մէկ գրուածքին, այսինքն՝ «Գրիգորին», արմատ մէկ գործողութեամբ (էջ 39—56):

Մեր ամենալաւ գրողներէն մին՝ Պերճ Պառչանց խանց պատմական ձեւով կենսագրական մը գրած է՝ «Մի անշայտ թատերական գործիչ» խորագրով (էջ 57—75): Այս անշայտն է Գեորգ Ալեքեան, որուն մայրը Տափուհի մըն էր, որ մեծ արգիւնք ունեցած է Տփլիսի հայ բեմին սկզբնաւորութեան տակն, բայց նաեւ տխուր վախճան մը 1865ին: Կենսագրական միանգամայն էլ մըն է Տփլիսի «Համբարութեան, պատմութեան, այն խառնակ ցերեան» երբ քաղաքին քաղաքականութիւն՝ Շիրմապանանի հնութեանց եւ ձեռագրաց նախ հաւաքումն փնտցաւ անհետ եղաւ հրով եւ աւարով: — «Թովմաս Սալիկիի ինքնակենսագրութիւնը» (էջ 76—85) շարունակութիւն է նախնեաց գրքերէն, զոր թարգմանած է հրատարակիչ՝ Ալ. Թարգմանեան: Ատոր կը յաւերգին

նախ քանի մը քերթուածներ, Աջ. Կոստանտինի
Քաղաքացիականներին, և Ե. Բովճ. Բուսաններին
Որք Բուսան, և «Օր. Մ. - Ին.», յետոյ Նիկի.
Հարամանի մէկ գրուածքը, այսինքն «Այլ քանի
Գեօէթ», (էջ 89—99) անոր ծննդեան «Հարիւր-
յիսնամանի», առիթով Հարամանի թիւն է նշու-
պէս «Բեմական զգեստ», յօդուածը (էջ 100—104),
որուն հեղինակը «Թաւերաւեր», կը ստորագրէ, և
որ այս թուով կ'աւարտէ. Ուրիշ հրատարակչու
գիրքն ալ կը վստահ «Թաւերաւեր» հրատարակչին,
(էջ 105—109) զէկուցագրով, որ պարբերաբար
անհրաժեշտ ինչ կու տայ թաւերաւեր կենաց վերջին
երեւոյթներուն մասին:

Եւսեւրասին մէջ այս անգամ կը գտնենք՝
«Մոլիէն, Բարբուլէ», (la Jalousie de Barboulier),
վոդեւիլ մէկ արարուածով, զոր թարգմանած է
Միհրդատ Եմբիկեան (էջ 113—125), Երկրորդն
է «Զերպուան Բովնատի», Անգլո-թուրք կամ անգլա-
տիւ լին ծնուած, գրամ երեք զարմարութեամբ,
որուն թարգմանիչն է Աջ. Մարգարէթեան (էջ
126—155): Ըսով կ'աւարտի այս վեցերորդ կի-
սանայ գիրքը:

Ինչպէս ըսինք՝ գիրքը զարգարուած է քանի
մը յաւել զտարեւերով, որոնք այնչափ առելի
ուշագրաւ են որչափ հոյ արուեստանոցի մ'արա-
դուութիւն են: Գտնէ երկուքին վրայ կը կարգանք
«Յոսոսեան Գեօնէի», Գոսկերները կը ներկայա-
ցնենք Տիգ. Սիրանյալ (իրք Եօհաննա Գ'Արի),
Օր. Վարդան Տի, Ե. Սեւեթեան, Միշեւոյ Հարամիք
(նկար Կ. Նշանեան), Տիգ. Վ. Միշեթեան, Գ.
Արաքսեան («Զարկի մօրաբնոյ զինքի մէջ») և
Գ. Պետրոսեան (կրկին, նոսն իրք Տրաւ) Զու-
սեանին «Գառնի թաւագրութեան» Երեւ-
ցիք արդէն եւրոպական խաղերով՝ բլուսն Աւ-
ստայլի՝ երկին նոր ներգաղանթութիւնն Եփեմ-
եանին: Է. Ե. Ե.

31. Кавказскіи Вѣстник — անայլուր «Մաղ-
կեփունջին, մէջ Թիւ 8. (էջ 126.)

ՈՅԳՈՅԻՆ ԹԵՐԹԵՐԻ ԺԱՅԿԵՓՈՒՆԶ

1. Կապալէնկո և Նայկան երաշխութիւնը: — 2. Պա-
րիսի ցուցանադէսն ժամանակ համաժողովներն և Նայ
քանախօսները: — 3. Եապանեան և Բաշիքլաղեան
Պարիսի մէջ: — 4. «Նոր Կեանքին» «անուսումնակա-
նին»: — 5. Նորայրական օգնութիւն և անոր իննսորոգ
որոշանքը: — 6. «Շաւիղ»-Նոր քուլագրայայ լրագիր
մին ալ: 7. «Երկնքի քիմիան», արագադարձը: — 8. Կով-
կասի ոռու-Նայկական Նոր լրագիր մէջ:

1. Կապալէնկո և Կոչի-Պոն երաշխութիւնը:
Ասիկ քանի մ'ամիս յաւաք առիթով ունեցանք
ծանոթանալու թերթի ընթացքին մէջ (1899) էջ
346) թէ Գր. Կապալէնկո ընկերութիւն մը կազ-
մելով՝ մտադրէ և Պարիսի 1900ի ցուցահանգիստին
մէջ հոյ ծովագրական եւսյին երգերու երաժշտա-
կան համարքեր տալու: Եւսով կը կարգանք ուս-
ած հոյ լրագրայ մէջ թէ Կապալէնկո ուսումն «Երիմ»
լրագիրն մէջ գաւառագրայ արտաւճի կ'ընէ թէ իւր
այս ծրագրին Ռուսահոյք մեծ անտարբերութիւն

մը ցոյց կու տան: Մինչ քաղաքի համակրանք
ողջունուեցաւ՝ նիւթապէս և գործնականապէս
ստանդակներու ամեն զք կը քաջալու: «Մշակ», և
«Նոր-Գար» ցուցին հրապարակա իրենց օգու-
հութիւնն այսպիսի վարձուք մտին, և իրապէս
շատ պիտի ցուէինք մինք ալ ինչէ՞ Լայոց (այս
ինքզոյն մէջ առելի Ռուսահոյք)՝ ծրագրին ձեռն-
առ ըլլալէ քաջանելով այսպիսի գեղեցիկ գաղա-
փար մը չհրապարծուի:

2. Պարիսի ցուցահանգիստին ժամանակ համաժողով-
ներն և Կոչ Բուսանները: Պարիսի ցուցահանգէսին
միջոցին այլեւայլ գիտական համաժողովներ պիտի
գումարուին, որոնցմէ օմանց և մեր պարիսարանկ
անուանի Լայնթէն՝ պիտի մասնակցին Պր. Միշեւ
Չերաք, Ա. Չոպանեան, Մ. Գաւիթեան ևն ևն:
Paris-nouvelles մէջ կը կարգանք ուրախու-
թեամբ թէ միջազգային համաժամանակն պատ-
մութեան համաժողովն մէջ բանախօսելու հրաւեր
տաւոր է և Գր. Կ. Բաւանեան «Բանասիրին»
համարելի խմբագիրը: Նշին լրատուին նոյնիւրով՝
համաժողովն իւր նիստերը պիտի գումարէ «Կոչեմ
գը Ֆրանս», անուն բարձրագոյն վարժարանին մէջ:

3. Ընդգնեմն և Բաշիքլաղեան Պարիսի մէջ:
Պարիսահոյ լրագիրն մէջ («Ննահոյ», Թ. 3,
«L'Arménie» Թ. 4) ուրախութեամբ կը կարգանք
երկու յիշեալ հոյ արուեստագիտաց ուշագրաւ
համարելի տաղերը: Ուրախելի երեւոյթ մըն է որ
այս վերջին տարիներս հոյ արուեստագետք իրենց
եւրոպայի արուեստիկներէն յարի օրինակ առ-
նելով և քաջալիրակելով ծախք և աշխատա-
թիւն շին ինչպիսիք իրենց ձեռագր զիւրեմ արուես-
տակերտներն ի ցոյց գնելու: Բաշիքլաղեան և
Ընդգնեմն երկու հոյ նկարիչներն ալ այս տարի
Պարիսի մէջ իրենց նկարներն բաւական քանակ-
ութեամբ ի տես դրած են այլ և այլ արահանդու
մէջ: Իրենց ի Պարիս գտած ընդգնեմնութիւնն այս
քայլն և աշխատութիւնն ինով վարձատրէ: Գաղ-
ղական լրագիրներն համակրանք և գովութեամբ
խանցան իրենց նկարներուն վրայ, մեծապէս գնա-
հատելով գնանքը: Բաշիքլաղեանին շնոր քաջաու-
նկարներն են Ամպեր, Կոչլայի լիւնը, Ցարիայի
կիրճը, և Արարատ, որոնք նոսն նկարաց ցուցա-
հանգէսին «ամենն ուշագրաւներն» են: Ընդգա-
նեան մեծաւ մասամբ մովսէկարներ ցուցադրած է:
Բաշիքլաղեանին նկարներն երեքը՝ Պարիսի ցուցա-
հանգէսին առաջին քառանկն մէջ ալ պիտի ցու-
ցագրուին, ինչպէս «Ննահոյ», կը հաղորդէ: Դ.

4. «Նոր Կեանքին», «անուսումնական», Լուսն
տանի հոյալարերթի մէջ (Թ. 5) «Բայ նմանակ
վիճնայի Միթիթարեաններուն» մը կը գտնենք
որուն գիտարժեանքն այսու կ'ուզենք մեր պատաս-
խաները տալ: Ամեն քանի յաւաք իր ըրողները
թէ «Հանդէս» ինք իրեն «ուսումնականութեան»
վկայագիրք տուած ըլլայ, նա մանաւոր իսկ ու-
րիշին անէ՞ «Գառնի հանդէս կամութիւն շու-
նեայ», ... Գառնի, որ վկայէ անին «... վկայա-
թիւն նորա չէ ընդունելի» մեզ ալ ծանօթ ըլլա-
լու է: Եթէ ևս քան «Հանդէս» ինք իրեն «ուսում-
նականութեան» patent տուած ըլլար, մեծապէս
արտասանելի և ողբալի ըլլալու եր խնդը: Թշուա-